2015-2016

Ajuntament de Barcelona

SEGON INFORME D'AVALUACIÓ SOBRE LA IMPLEMENTACIÓ DE L'APRENENTATGE SERVEI A LES ENTITATS DE COOPERACIÓ INTERNACIONAL I EDUCACIÓ PEL DESENVOLUPAMENT

AVALUACIÓ SOBRE L'IMPULS DE L'APS DES DE LES ADMINISTRACIONS I LES ORGANITZACIONS DE SEGON NIVELL

DIRECCIÓ DE JUSTÍCIA GLOBAL I COOPERACIÓ INTERNACIONAL DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA

Laura Lucchetti Guarch
Universitat de Barcelona

Índex

1. Introducció 3
2. Metodologia 3
3. Resultats obtinguts 5
4. Conclusions i consideracions finals 19

1. Introducció

En aquest informe es presenten els resultats obtinguts de l'avaluació sobre el procés d'impuls i implementació de l'aprenentatge servei, d'ara endavant ApS, a les entitats de cooperació internacional i educació pel desenvolupament realitzat per la Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional de l'Ajuntament de Barcelona.

El document s'emmarca en una avaluació més extensa que consta de dues parts. En un primer informe lliurat queda recollida la mirada de les entitats d'EpD i cooperació vers el procés d'implementació de l'ApS en l'àmbit de la cooperació. En aquesta segona part es recull la mirada de les administracions que han participat i/o col·laborat en les accions d'impuls de l'ApS liderades per la Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional.

Els objectius platejats en aquesta segona fase d'avaluació són:

1. Sistematitzar i avaluar els elements de canvi que ha fomentat l'aprenentatge servei en les entitats d'EpD i cooperació.

   1.1. Analitzar el canvi de model en la tasca educadora i en la relació entre entitats de cooperació i centres educatius en els projectes d'ApS.

   1.2. Determinar com s'ha modificat la relació entre les entitats de cooperació i els centres educatius.

2. Fomentar elements per al debat i l'anàlisi del concepte d'educació pel desenvolupament i educació per a la justícia global en relació a la tasca de les entitats d'EpD i cooperació.

   2.1. Identificar quina és la concepció sobre el concepte d'Educació per a la justícia global

Els resultats obtinguts en aquesta avaluació han de permetre valorar el procés realitzat per la Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional de l'Ajuntament de Barcelona. Alhora que, han de fer possible dibuixar les línies de futur en relació a les accions d'impuls de l'aprenentatge servei i el treball a nivell conceptual i pràctic de l'Educació per la Justícia Global.

Aquest informe inclou un apartat on s'explica la metodologia utilitzada i es presenten els participants que han format part del procés. Tot seguit es mostren els resultats obtinguts per a cada administració, recollits en format de taula resum on es destaquen les idees rellevants. Per últim trobarem un breu text de reflexió que recollirà els punts de conjunció entre les veus de les diferents administracions i que ha de permetre dibuixar algunes línies d'acció a tall d'orientacions.

2. Metodologia

Per tal de realitzar aquesta avaluació s'han dut a terme un total de vuit entrevistes[1]. Les persones entrevistades formen part de diferents administracions i organitzacions de segon nivell, que han realitzat accions per impulsar els projectes d'ApS a les entitats d'EpD i cooperació en col·laboració amb centres educatius. Alhora que han participat i/o col·laborat en les accions realitzades en aquesta línia per la Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional de l'Ajuntament de Barcelona. En l'avaluació es va considerar interessant recollir la veu de les administracions, però també d'aquelles organitzacions de segon nivell que han col·laborat activament amb la proposta de la Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional.

[1] Les entrevistes realitzades es poden trobar a l'*Annex 1: Transcripció de les entrevistes.*

A la taula següent trobem els noms de les administracions que formen part de l'avaluació, el nom de les persones entrevistades per a cadascuna d'elles, el nombre d'entrevistes realitzades i el codi identificatiu de les entrevistes.

Administració/Organització de segon nivell	Persona entrevistada	Nº Entrevistes	Codi
Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional de l'Ajuntament de Barcelona	Judit Rifà Maria Monzó	2	J M
Lafede.cat | organitzacions per a la justícia global	Pepa Martínez Georgina Casas	2	P G
Consorci d'Educació de Barcelona	Marta Comas	1	MC
Centre Promotor d'aprenentatge servei	Laura Campo	1	LC
Agència Catalana de Cooperació	Mireia Porta	1	PO
Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya	Martí Boneta	1	MB

Taula 1. Administracions, persones i nombre d'entrevistats durant l'avaluació i codi identificatiu. Elaboració pròpia [Febrer 2017]

Un cop realitzades les entrevistes s'ha dut a terme la transcripció de les mateixes amb la finalitat d'elaborar una taula resum que continguin les idees més rellevants. Cadascuna de les taules està organitzada en els següents apartats:

- **Dades de l'organització:** on es poden trobar els noms i càrrecs de les persones entrevistades. Així com les adreces de correu electrònic.
- **Motivació i vinculació amb el tema:** en aquest apartat es recullen els diferents motius pels quals s'inicien accions per tal d'impulsar els projectes d'ApS.
- **Accions:** s'inclou un llistat de les accions realitzades en el procés d'implementació de l'ApS i els anys en que s'han dut a terme.
- **Valoració del procés en clau d'entitats i de centres educatius:** s'inclouen els principals canvis i impactes en relació a l'alumnat, al professorat, als centres educatius i a les entitats d'EpD i cooperació. Es tenen en compte les dues visions a causa de la naturalesa i l'àmbit al qual pertanyen les diferents administracions.
- **Concepció d'Educació per la Justícia Global:** es recullen les diferents mirades i percepcions sobre el concepte d'Educació per la Justícia Global a nivell teòric i pràctic.
- **Reptes:** en aquest apartat trobem les diferents línies de futur que apunten les administracions en relació a l'Educació per la Justícia Global i als projectes d'aprenentatge servei en les entitats d'EpD i cooperació.

La informació que contenen els diferents apartats fa referència a les idees clau que apareixen a les entrevistes dutes a terme, malgrat que no s'hagin utilitzat cites textuals. Per aquest motiu cadascuna de les aportacions compta amb el codi identificatiu de l'entrevista, seguit del número de la línia on es pot trobar el contingut.

3. Resultats obtinguts

A continuació es presenten els resultats obtinguts en forma de taula. Aquestes estan ordenades seguint l'ordre de realització de les entrevistes.

Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional de l'Ajuntament de Barcelona	
Dades de l'organització	**Responsable i càrrec** Judit Rifà, Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional de l'Ajuntament de Barcelona. Maria Monzó, consultora externa d'Educació pel Desenvolupament i Educació per la Justícia Global. **Correu electrònic:** jrifa@bcn.cat cooperaciointernacional@bcn.cat
Motivació i vinculació amb el tema	- Voluntat de potenciar el paper de les ONG en àmbit local. Les intervencions de les entitats estaven molt focalitzades a països del Sud, fet que produïa que no trobessin l'encaix en àmbit local. Malgrat que les mobilitzacions socials en àmbit local estiguessin interconnectades amb les accions de denúncia de les entitats a altres països (J, lín. 1008). Es pretén també donar valor a les accions pròpies d'EpD, més enllà d'aquelles que formen part de l'àmbit de la cooperació. - Per tal d'aproximar i visibilitzar la tasca de les entitats a l'àmbit local es busquen noves estratègies d'aproximació a la ciutadania, centrant l'atenció en les possibilitats d'intervenció que proporciona l'àmbit educatiu (J, LIN.1008 o 1017). - Les accions educatives realitzades per les entitats en àmbit local es caracteritzaven per ser intervencions puntuals amb poc impacte. Per aquest motiu es busquen noves metodologies que permetin col·laborar amb els centres educatius de manera continuada i augmentar l'impacte de la tasca educativa de les entitats (J, LIN. 59, 66, 1008).
Accions	- Formació sobre aprenentatge servei a entitats d'Educació pel Desenvolupament (2014). - Línia pilot de subvencions per a projectes d'ApS (2014) - Assessoraments i acompanyament a entitats que realitzen projectes d'ApS (2014-2017). - Seminaris d'ApS a les entitats de cooperació i EpD (2014-2017). - Creació d'un Grup Motor format per diferents administracions per a l'assessorament i revisió en l'elaboració de la *Guia APS pau, drets humans i solidaritat. Noves propostes d'educació per a la justícia global* (2015). Elaborada per Laura Rubio i Laura Lucchetti. (2014) - Publicació de la *Guia APS pau, drets humans i solidaritat. Noves propostes d'educació per a la justícia global* (2015). Elaborada per Laura Rubio i Laura Lucchetti. - Creació de la línia específica d'ajuts per a projectes d'ApS a les entitats d'EpD i cooperació dins de la convocatòria de Barcelona Solidària (2015). - Disseny i modificació dels formularis de la convocatòria d'ajuts per afavorir canvis en les pràctiques de les entitats (2015). - Elaboració d'un document orientatiu sobre projectes d'EpD, que ha de permetre repensar en la qualitat de l'experiència i omplir els formularis de la convocatòria d'ajuts de manera adequada (2015). - Creació dels Seminaris d'Educació per la Justícia Global per a les entitats de cooperació i EpD (2016). - Creació del Grup Assessor sobre Educació per la Justícia Global (2016). - Disseny i dinamització del pla d'impuls de l'aprenentatge servei als districtes de Barcelona (2016).

Valoració del procés en clau d'entitats	• Pel que fa a l'alumnat dels centres educatius: - L'ApS permet augmentar l'impacte de les intervencions educatives de les entitats en l'alumnat (J, lín.1137; M, lín.490). Les entitats passen de proposar accions educatives puntuals a projectes més continuats en el temps, que els permet aprofundir en les temàtiques d'EpD. • Pel que fa al professorat: - Mitjançant els projectes d'ApS que realitzen les entitats s'impacta positivament en el professorat, que canvia la seva percepció respecte a la tasca de les entitats d'EpD i cooperació (J, lín. 1137 i 1143). - Els projectes d'ApS han permès vincular els continguts propis de l'EpD amb el currículum educatiu. Aquest treball entre entitats i professorat ha facilitat el coneixement mutu i la construcció de relacions de confiança. (J, lín.79; M, lín.543) • Pel que fa als centres educatius: - Les instàncies educatives tenen en compte les ONGs com a agents educatius. Augmenta doncs, el reconeixement respecte a la tasca educativa de les entitats (J, lín.1205). - Realitzar projectes d'ApS impacta en el funcionament i l'organització dels centres educatius. D'una banda, es busquen espais i estratègies de coordinació amb les entitats d'EpD i cooperació. D'altra banda, els centres comencen a obrir-se a l'entorn establint col·laboracions amb altres agents del territori. • Pel que fa a les entitats d'EpD i cooperació: - Els projectes d'ApS han afavorit que les entitats d'EpD es reconeguin i ressituïn com a agents educatius de l'entorn. Descobrint el potencial educador i transformador que tenen (J, lín.79 i 620; M, lín. 194 i 199) - Realitzar projectes d'ApS ha implicat que es donin canvis en les entitats a nivell organitzatiu i conceptual (J, lín.589) - Dur a terme projectes d'ApS ha permès que les entitats aterrin les seves pràctiques d'EpD en àmbit local (J, lín.1495) - Fer projectes d'ApS ha afavorit que les entitats es relacionin amb altres agents del territori i moviments socials (M, lín.461). - Implementar projectes d'ApS ha fomentat un canvi en la percepció de les entitats respecte als centres educatius i a la manera de plantejar els seus projectes. Actualment tenen en compte aspectes com la participació, la replicabilitat, la viabilitat i la sostenibilitat ens els projectes que realitzen en àmbit formal (M, lín.461 i 476). - Realitzar projectes d'ApS ha millorat la pràctica educativa de les entitats. Alhora que els ha permès visibilitzar la seva tasca i augmentar l'impacte d'aquesta (M, lín.490). - Els projectes d'ApS han permès que les entitats comencin a pensar en intervencions educatives que vagin més enllà de la formació i/o la sensibilització (M, lín.543).

Concepció de Justícia Global	- L'Educació per la Justícia Global supera la cinquena generació, perquè afegeix intencionalitat en comparació amb ciutadania global que és un concepte molt genèric. Alhora que obliga a repensar totes les actuacions que s'estan duent a terme (J, lín. 401). - L'Educació per la Justícia Global trenca amb la concepció Nord-Sud perquè vincula l'àmbit global amb l'àmbit local. Entenent que totes les accions que dugui a terme el ciutadà en el seu entorn tenen un impacte a nivell mundial (J, Lín. 220). - L'Educació per la Justícia global apel·la a la responsabilitat i a la capacitat d'agència de l'individu, ja que la manera d'actuar de la ciutadania té conseqüències en el món global (J, Lín. 220).
Reptes	• En relació a l'Educació per la Justícia Global: - És necessari dotar-la de contingut des de la pràctica. Fomentar pràctiques educatives d'aquesta tipologia i crear espais d'intercanvi i construcció de coneixement amb entitats, ha de permetre reflexionar i elaborar el marc teòric de l'Educació per la Justícia Global (M, lín.91; J, lín.893). - Aprofundir en la reflexió dels projectes, detectant quines són pràctiques educatives transformadores, els mecanismes de canvi i les possibles resistències, entre altres elements (J, lín.869 i 878). - L'educació per la Justícia Global hauria de ser transversal a totes les polítiques educatives. Donar-ho a conèixer a altres àrees de l'ajuntament de Barcelona (M, lín.72, J, lín.1254 i 265). - Crear i mantenir els seminaris d'Educació per la Justícia Global per tal d'analitzar pràctiques d'educació transformadora (J, lín.1254) • En relació als projectes d'ApS: - Mantenir els seminaris d'ApS i l'acompanyament a entitats per tal d'estendre les pràctiques d'ApS a les entitats d'EpD i cooperació (J, lín.1233; M, lín.653). - Buscar estratègies per garantir la sostenibilitat de les experiències (M, lín.519; J, lín.1268). - Mantenir la convocatòria específica per a projectes d'ApS, per tal de consolidar la metodologia en la pràctica educativa de les entitats (M, lín.526). - Aconseguir consolidar el procés d'impuls de l'ApS com a política educativa de ciutat (M, lín.534 i 660). - Incorporar l'ApS dintre de l'àmbit de l'Educació per la Justícia Global en el marc del Pla Director 2017/2020 (J, lín.1471). - Continuar treballant i mantenir l'impuls de projectes d'ApS a entitats en els districtes de Barcelona. És necessari continuar fent aquesta per tal de garantir que les entitats de districte puguin optar a realitzar accions educatives en àmbit local. Alhora que es potencia el paper dels tècnics com a referents per a entitats i centres educatius (J, 1471 i 1502). - Visibilitzar i difondre les diverses accions d'impuls de l'ApS i l'Educació per la Justícia Global i els resultats d'aquestes per tal de convertir-les en línia estratègica (J, lín. 1502). - Mantenir i consolidar les dinàmiques de treball i convenis amb altres administracions de l'àmbit de l'EpD i la cooperació i l'àmbit de l'educació (J, lín.1514 i M, lín.638).

Lafede.cat | organitzacions per a la justícia global	
Dades de l'organització	**Responsable i càrrec** Pepa Martínez, directora de LaFede.cat | organitzacions per a la justícia global Georgina Casas, tècnica en educació de LaFede.cat | organitzacions per a la justícia global **Correu electrònic:** pmartinez@lafede.cat gcasas@lafede.cat
Motivació i vinculació amb el tema	- Era necessari superar la discussió teòrica i aterrar el discurs a la pràctica, mitjançant accions que superessin l'elaboració de materials i les intervencions puntuals (P, lín.1068). - Calia aprendre a treballar i a pensar en les intervencions d'EpD d'una altra manera, ja que les accions realitzades per les entitats tenien poc impacte (P, lín.1076).
Accions	- *Formació en metodologies per a l'educació transformadora a l'aula* en el marc del projecte REDDSO (2014). - Projecte europeu REDDSO en col·laboració amb el Departament d'Ensenyament (2013-2016). - Realització de jornades bianuals en col·laboració amb el Departament d'Ensenyament (2015). - Participació en el Centre Promotor d'aprenentatge servei.
Valoració del procés en clau d'entitats	• Pel que fa als centres educatius: - Realitzar projectes d'ApS ha permès que les entitats s'apropin a la realitat dels centres educatius, generant noves dinàmiques de col·laboració amb el professorat (P, lín.1109 i 1132). - Els projectes d'ApS han afavorit la relació entre entitats i centres educatius. D'aquesta manera les entitats han pogut dissenyar i implementar projectes en col·laboració amb professorat. Establint nous vincles i noves dinàmiques de treball (G, lín.305). • Pel que fa a entitats de cooperació i EpD: - Dur a terme projectes d'ApS ha afavorit que les entitats es reconeguin i visibilitzin com a agents educatius, descobrint el seu paper en l'àmbit educatiu (P, lín.1295). - Les entitats han pogut potenciar la línia d'actuació d'Educació pel Desenvolupament. En alguns casos s'han especialitzat a realitzar projectes educatius en col·laboració amb centres educatius (P, lín.1136). - El procés d'impuls de projectes d'ApS ha afavorit que les entitats reflexionin sobre les metodologies utilitzades en les seves intervencions educatives (G, lín.305). - Implementar projectes d'ApS ha permès a les entitats conèixer nous agents de l'entorn i crear noves xarxes de col·laboració (G, lín.305 i 1092). - Mitjançant els projectes d'ApS les entitats han començat a ser generadores d'experiències, en canvi de ser receptores de serveis (G, lín.979). - L'ApS ha permès que les entitats es reconeguin i visibilitzin com agents educatius. Alhora que els ha permès treballar de manera més continuada i cooperativa amb els centres educatius (G, lín.1092).

Concepció de Justícia Global	- Terme que neix al voltant dels 2000 en l'àmbit jurídic. On es posa de manifest la necessitat de denunciar les injustícies i desigualtats socials, alhora que es visibilitzen internacionalment. Posteriorment es comença a parlar d'educació per la ciutadania global en l'àmbit educatiu (P, lín.989). - L'Educació per la Justícia Global supera la dicotomia Nord-Sud perquè concep el món com un sistema interconnectat. Es pretén que la ciutadania tingui aquesta mirada global, entenent que les seves accions en l'àmbit local tenen repercussions a altres països (P, lín.1003). - Es tracta d'un concepte amb intencionalitat, ja que apel·la a denunciar i visibilitzar les desigualtats socials, alhora que convida a incidir en aquestes per tal de transformar-les (P, lín.968 i 985). - Es proposa una educació transformadora, és a dir, una educació com a eina de transformació social. On es pugui treballar valors i aprenentatges de manera significativa i de forma transversal, alhora que es fomenta l'arrelament al territori (G, lín.55). - Les pràctiques d'Educació per la Justícia Global no varien tant en relació a les d'Educació per la Ciutadania Global. Tot i així s'opta per a canviar el concepte per tal de trobar consens entre els diferents agents i alhora, posar el focus en la responsabilitat dels ciutadans en vers la justícia global (G, lín.190). - Es posa el focus en l'objectiu de l'educació, que es concep com a eina transformadora i ha de permetre treballar valors com l'equitat, dignitat, igualtat, entre altres. On infants i joves tinguin l'espai per reflexionar i qüestionar el model imperant (G, lín.203). - Educació per la Justícia Global correspondria a Educació per la Ciutadania Global. La pràctica educativa de les entitats es troba en una cinquena generació (G, lín.571).
Reptes	• En relació a l'Educació per la Justícia Global: - Detectar noves propostes que permetin avançar en la tasca educativa de les entitats en l'àmbit local (P, lín.1108 i 1159). - Aprofundir en les diferents pràctiques de ciutadania existents. En concret seguir explorant el potencia pedagògic de les experiències d'ApS per a augmentar la seva qualitat (G, lín.1049 i 1161). - Potenciar la pràctica educativa de les entitats en el marc de l'Educació per la Justícia Global, per tal que la tasca de conceptualització del terme no impedeixi passar a l'acció (P, lín.1361). - Establir sinergies i dinàmiques de treball amb diferents actors de l'àmbit de l'EpD i la cooperació i l'àmbit educatiu per explorar les possibilitats educatives de les entitats (P, lín.1159). - Mantenir la comissió d'educació com a espai de reflexió i d'intercanvi entre entitats (P, lín.1484 i 1503). - Generar un nou espai o aprofitar espais existents que permetin a les entitats pensar i experimentar amb noves propostes educatives (P, lín.1529). - Fomentar que entitats d'EpD i cooperació es vinculin a moviments socials i a altres agents del territori. D'aquesta manera es vol possibilitar la connexió i l'encaix de les ONG amb la ciutadania (G, lín.276).

	- Repensar el paper de les entitats d'EpD i cooperació en àmbit local, afavorint la creació d'espais de mobilització social i la creació de xarxes de col·laboració amb la ciutadania, on les ONG puguin aportar la seva expertesa assessorant i acompanyant diverses accions (G, lín.315). - Analitzar i treballar a nivell conceptual el concepte d'EpD, Educació per la Justícia Global i els imaginaris que emmarquen els dos conceptes (G, lín.340). - Pensar en estratègies de difusió de bones pràctiques d'Educació per la Justícia Global (G, lín.1215). - Tota l'educació hauria de tenir la dimensió de Justícia Global, que permeti desenvolupar actituds i habilitats per ser crític i capaç de transformar el teu entorn. Entenent que vivim en un món global i interconnectat (G, lín. 22). • En relació a l'ApS: - Seguir explorant les possibilitats de servei en els projectes d'ApS amb la finalitat d'anar més enllà de les accions de sensibilització (G, lín.1038). - Promoure accions d'acompanyament entre entitats que realitzin projectes d'ApS i aquelles que comencen. Per tal d'afavorir l'impuls d'aquesta metodologia, complementant les accions que dur a terme l'Ajuntament de Barcelona (G, lín. 1014, 1188 i 1225). - Treballar per la incorporació de la dimensió d'Educació per la Justícia Global en tots els projectes d'ApS (G, lín.1104).

Consorci d'Educació de Barcelona	
Dades de l'organització	**Responsable i càrrec** Marta Comas, directora de l'Àrea d'Innovació Programes i Formació del Consorci d'Educació de Barcelona. **Correu electrònic:** mcomass.ceb@gencat.cat
Motivació i vinculació amb el tema	- L'aprenentatge servei és una bona manera de començar a treballar per projectes i de manera globalitzada a les escoles. A més de treballar la ciutadania (MC, lín.10). - La metodologia ApS encaixa amb els objectius de l'àrea d'innovació del Consorci, que té la voluntat d'introduir actuacions amb valor de transformació pedagògica (MC, lín. 220). - L'ApS és una metodologia que ha permès introduir el treball per projectes i obert al barri en l'etapa de secundària (MC, lín.220). - L'ApS permet treballar i introduir continguts propis de l'educació en valors. Alhora que promou la incorporació i/o intervenció de nous perfils professionals als centres educatius (MC, lín.634).
Accions	- Formació de cinc sessions sobre Aprenentatge i Servei Comunitari per a entitats i centres educatius a tots els districtes de Barcelona (2015-2017). - Acompanyament a entitats i centres educatius en el disseny i la implementació de projectes d'ApS (2015-2016). - Presentació del projecte Aprenentatge i Servei Comunitari a la taula de corresponsabilitat dels diferents districtes de Barcelona (2016). - Per a cada districte realització d'una jornada de reconeixement (2015-2017). - En cas que sigui necessari suport legal a tots els centres educatius que realitzen projectes d'ApS (2015-2017). - Nomenament de dues figures referents en la temàtica d'ApS, que realitzen diverses tasques: assessorament, acompanyament, vinculació entre centres educatius i entitats, difusió de projectes... - Participació en els seminaris i jornades d'ApS (2015-2017). - Reunions periòdiques i acompanyament als Centres de Recursos Pedagògics (CRP). - Trobades periòdiques amb caps de servei dels districtes de Barcelona.
Valoració del procés en clau d'entitats	- Sovint en els projectes d'ApS les entitats realitzen funcions de coordinació entre els centres educatius i les entitats de l'entorn. Alhora que aporten la seva expertesa en relació a les temàtiques pròpies de l'EpD (MC, lín.368). - El disseny i implementació de projectes d'ApS ha fomentat que es doni un canvi en la relació entre centres educatius i entitats (MC, lín.493). - L'entitat esdevé una peça clau per al docent, ja que assessora en la introducció i vinculació dels continguts d'EpD amb el currículum educatiu (MC, lín.493).
Valoració del procés en clau de centres educatius	- Els centres educatius perceben les entitats com a agents educatius amb els que poden col·laborar i realitzar projectes (MC, lín.535).

Reptes	• En relació a l'ApS: - Jornada formativa amb equips directius de centres educatius que hagin realitzat projectes d'ApS, per tal d'afavorir la seva implicació i la consolidació a centres d'aquest tipus d'experiències (MC, lín.237). - Consolidar l'ApS com a metodologia educativa en els centres, afavorint l'arrelament dels projectes en diferents espais com per exemple el Projecte Educatiu de Centre (PEC). D'aquesta manera els projectes no depenen d'un sol docent, sinó que formen part del centre (MC, lín.424). - Buscar estratègies per garantir la sostenibilitat de les experiències. Afavorir el desenvolupament de l'autonomia de l'equip docent respecte al projecte, ajuda a evitar la creació de relacions de dependència (MC, lín.641). - Aprofundir en les estratègies d'avaluació en les experiències d'ApS ha de permetre dotar-les de sentit per als participants. Alhora que afavoreix l'encaix del projecte amb la dinàmica del centre (MC, lín.641).

Centre Promotor d'aprenentatge servei	
Dades de l'organització	**Responsable i càrrec** Laura Campo, Coordinadora de projectes. **Correu electrònic:** lcampo@fbofill.cat
Motivació i vinculació amb el tema	- L'aprenentatge servei és una metodologia educativa que encaixa molt bé amb la pedagogia catalana, alhora que presenta un potencial educatiu que és necessari impulsar (LC, lín.55). - Realitzar projectes d'ApS en l'àmbit de l'EpD i la cooperació és una oportunitat d'arribar a agents educatius que poden aportar molt a l'educació formal (LC, lín.120). - L'ApS és una manera d'entendre l'educació que encaixa amb la visió i missió de les entitats d'EpD i cooperació. Alhora que és una bona estratègia per unir esforços en relació als objectius educatius de centres i entitats (LC, lín.323). - Es tracta d'una metodologia molt difosa en els centres educatius i és necessari incorporar les entitats per tal que treballin de manera conjunta (LC, lín.342). - Es tracta d'un moment d'obertura on es volen incorporar nous àmbits en l'impuls de l'aprenentatge servei (LC, lín.86).
Accions	- Creació del grup coordinador d'aprenentatge servei (2004) - Difondre i impulsar la metodologia d'aprenentatge servei (A partir de l'any 2006) - Formacions, xerrades i jornades d'ApS (A partir de l'any 2006) - Construcció de la pàgina web del Centre Promotor d'aprenentatge servei (A partir de l'any 2006) - Convocatòria d'ajuts per a projectes d'ApS (A partir de l'any 2007) - Estudi, anàlisi i construcció de coneixement sobre projectes d'ApS (A partir de l'any 2006) - Curs d'aprenentatge servei per a entitats d'EpD i cooperació (2014). - Assessoraments i acompanyament a entitats que realitzen projectes d'ApS (2014-2017). - Creació dels Seminaris d'ApS a les entitats de cooperació i EpD (2014-2017). - Creació d'un Grup Motor format per diferents administracions per a l'assessorament i revisió en l'elaboració de la *Guia APS pau, drets humans i solidaritat. Noves propostes d'educació per a la justícia global* (2015). Elaborada per Laura Rubio i Laura Lucchetti. (2014) - Publicació de la *Guia APS pau, drets humans i solidaritat. Noves propostes d'educació per a la justícia global (2015).* Elaborada per Laura Rubio i Laura Lucchetti. - Creació dels Seminaris d'Educació per la Justícia Global per a les entitats de cooperació i EpD (2016). - Creació del Grup Assessor sobre Educació per la Justícia Global (2016). - Col·laboració en el disseny i dinamització del pla d'impuls de l'aprenentatge servei als districtes de Barcelona (2016).

	• Pel que fa a l'alumnat: - Les actuacions que realitzen les entitats d'EpD tenen un impacte major en l'alumnat. A més, l'alumnat es converteix en agent sensibilitzador i visibilitzador de la tasca i missió de les entitats (LC, lín.409). • Pel que fa als centres educatius: - Dur a terme projectes d'ApS afavoreix que els centres educatius canviïn la percepció vers la tasca educativa de les entitats. Treballar de manera conjunta i coordinada, permet que s'estableixin relacions de confiança i que hi hagi un reconeixement de les diferents experteses (LC, lín.296, 353 i 428).
Valoració del procés en clau d'entitats	- Realitzar projectes d'ApS en col·laboració amb entitats d'EpD, permet que les pràctiques sobre aquesta temàtica superin els serveis caritatius i les accions puntuals, entre altres accions (LC, lín.392). • Pel que fa a les entitats d'EpD i cooperació: - Realitzant projectes d'ApS les entitats han aconseguit superar les accions puntuals i l'elaboració de materials pedagògics per a centres educatius. Així doncs, han començat a treballar de manera més continuada i coordinada amb els equips docents dels centres educatius (LC, lín. 296). - Dur a terme projectes d'ApS ha afavorit que les entitats incorporin nous perfils professionals de l'àmbit educatiu (LC, lín.367). - Mitjançant la realització de projectes d'ApS les entitats han assumit un rol actiu en el disseny i implementació de projectes educatius. Superant el paper únic de receptores de serveis (LC, lín.387). - Les entitats han valoritzat i visibilitzat la seva missió educativa en el propi àmbit i en el de l'educació formal (LC, lín.416). - Realitzar experiències educatives que són més continuades ha afavorit l'augment del seu impacte (LC, lín.416). - Les entitats desenvolupen una tasca fonamental en els projectes d'ApS, ja que els centres educatius no podrien realitzar-los sense la seva col·laboració. A més les funcions i tasques de les entitats varien en funció de les experiències, així doncs aquestes assumeixen diferents rols (LC, lín.435). - Les entitats són agents educatius que actualment s'apropen de manera diferent als centres educatius (LC, lín.285 i 409). - Les entitats esdevenen motor de canvi en relació a la concepció i realització de les pràctiques d'EpD en els centres educatius (LC, lín.392).

Reptes	• En relació a l'Educació per la Justícia Global: - L'Educació per la Justícia Global supera el concepte d'Educació pel Desenvolupament, però cal dotar-lo de contingut mitjançant la pràctica de les entitats (LC, lín.573). - És important seguir treballant en la línia de l'Educació per la Justícia Global, respectant els ritmes dels diferents actors per tal d'afavorir la consolidació del concepte en l'imaginari social (LC, lín.547). - Fomentar la introducció de l'Educació per la Justícia Global en el currículum escolar. Entenent que els continguts propis d'aquest àmbit han de formar part de la formació d'infants i joves (LC, lín.504). • En relació als projectes d'ApS: - Mantenir els Seminaris d'Educació per la Justícia Global, analitzant els resultats de la primera edició per tal de donar-los continuïtat (LC, lín.262). - Mantenir els ajuts específics per a projectes d'aprenentatge servei (LC, lín.262). - Continuar treballant i mantenir l'impuls de projectes d'ApS a entitats en els districtes de Barcelona. És necessari continuar fent aquesta per tal de garantir que les entitats de districte puguin optar a realitzar accions educatives en àmbit local (LC, lín.262). - Vetllar per la consolidació i la sostenibilitat dels projectes d'ApS en les línies educatives de les entitats i en relació als centres educatius (LC, lín.449). - Mantenir els seminaris d'ApS per tal de seguir aprofundint en la metodologia i vetllar per augmentar la qualitat dels projectes (LC, lín.469).

Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament	
Dades de l'organització	**Responsable i càrrec** Mireia Porta, tècnica de l'Àrea de Programes de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament **Correu electrònic:** mporta@gencat.cat
Motivació i vinculació amb el tema	- L'aprenentatge servei és una metodologia que permet a les entitats treballar en col·laboració amb els centres educatius de manera continuada, transversal i en relació directa amb el professorat (PO, lín.486). - Els projectes d'ApS donen la possibilitat a les entitats d'introduir els continguts propis de l'EpD a l'educació formal d'una manera estructurada (PO, lín.486).
Accions	- Col·laboració en el projecte europeu REDDSO (2013-2016). - Disseny i dinamització d'un pla de treball en col·laboració amb el Departament d'Ensenyament per a acompanyar una sèrie d'actuacions que facilitin la integració de continguts propis de l'EpD en el currículum educatiu (2016).
Valoració del procés en clau d'entitats	- Realitzar projectes d'ApS ha afavorit que les entitats introdueixin continguts propis de l'EpD en l'àmbit formal. També els ha permès treballar amb els equips docents de manera més col·laborativa i continuada. D'aquesta manera ha augmentat l'impacte de les seves accions en els centres educatius i a la comunitat educativa (alumnat, centres, família...) (PO, lín.451, 508 i 522). - Dur a terme experiències d'ApS ha fet augmentar la visibilitat de les entitats i el seu arrelament al territori (PO, lín.532).
Reptes	• En relació a l'Educació per la Justícia Global: - Actualment existeix una discussió conceptual al voltant del terme d'Educació pel Desenvolupament que té la finalitat de transformar el concepte, perquè es doni una evolució. Tot i així cal que aquesta reflexió vagi acompanyada d'un desplegament, que permeti a les entitats fer evolucionar la seva actuació (PO, lín.255). - Perquè una entitat realitzi actuacions pròpies de l'Educació per la Justícia Global cal que aquestes contemplin actuacions d'incidència política a diferents nivells (local, estatal, Europeu...) (PO, lín. 273). - Afavorir aliances entre les entitats d'EpD i cooperació per tal de potenciar la suma d'esforços en la sostenibilitat i l'impacte de les intervencions (PO, lín.176 i 291). - Potenciar que les entitats d'EpD i cooperació realitzin pràctiques innovadores amb més impacte sobre la ciutadania. Algunes eines que poden ser d'utilitat són els criteris utilitzats en els formularis de les convocatòries (PO, lín.135 i 144). - És fonamental que des del sistema educatiu es prengui consciència de la importància dels continguts que treballa l'Educació pel Desenvolupament (PO, lín. 273). - Fomentar aliances a nivell de govern en l'àmbit de l'EpD i la cooperació (PO, lín.156).

Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya	
Dades de l'organització	**Responsable i càrrec** Martí Boneta, responsable del Servei Comunitari del Departament d'Ensenyament. **Correu electrònic:** mboneta@xtec.cat
Motivació i vinculació amb el tema	- Els resultats de les recerques en àmbit local i internacional demostren els beneficis en la convivència i els resultats acadèmics, entre altres. Per aquest motiu es decideix generalitzar aquest tipus de projectes, fent-los obligatoris en el segon cicle de l'ESO (MB, lín.32). - El marc normatiu, LEC, contempla la col·laboració dels centres educatius amb la comunitat i els diferents actors que hi formen part (MB, lín.44). - Els projectes d'ApS permeten treballar les competències bàsiques, en concret la social i ciutadana. Tenint en compte que treballar aquesta última als centres educatius continua essent un repte (MB, lín.44). - La situació social actual posa de relleu la necessitat de trobar noves fórmules educatives, que permetin l'aprenentatge de continguts vinculats a la realitat, la introducció de nous perfils professionals a les aules i la reflexió dels equips docents sobre els continguts que es treballen als centres educatius (MB, lín.54). - Els projectes d'ApS esdevenen una oportunitat per treballar de manera transversal en els centres educatius. Alhora que permeten introduir noves metodologies educatives en l'educació formal (MB, lín.60).
Accions	- Disseny del Pla i dinamització del projecte Servei Comunitari a tot Catalunya (2015-2017). - Elaboració del Decret marc sobre Servei Comunitari (2015). - Assessorament i acompanyament als referents de Servei Comunitari de tot el territori (2015-2017). - Formació anual, presencial i on-line, per a referents del Servei Comunitari. - Pilotatge de projectes d'aprenentatge servei a centres educatius (2013). - Creació d'un Conveni entre Ajuntaments de tot Catalunya i Departament d'Ensenyament per tal de crear comissions de seguiment dels projectes emmarcats en el Servei Comunitari (2016). - Participació al projecte europeu REDDSO en col·laboració amb LaFede.cat | organitzacions per a la justícia global (2013-2016). - Creació dels models transferibles (2015-2017) - Reconeixements als participants de la formació. - Reconeixements als centres educatius que han realitzat projectes en el marc del Servei Comunitari. - Oferta de recursos on-line per a realitzar projectes d'ApS (blog sobre aprenentatge servei Kabila, enllaços a pàgines web d'interès, entre altres) - Realització de jornades bianuals en col·laboració amb LaFede.cat | organitzacions per a la justícia global (2015). - Disseny i dinamització d'un pla de treball en col·laboració amb el Departament d'Ensenyament per a acompanyar una sèrie d'actuacions que facilitin la integració de continguts propis de l'EpD en el currículum educatiu (2016).

Valoració del procés en clau de centres educatius	• Pel que fa a centres educatius: - Dur a terme experiències d'ApS promou que centres educatius i entitats treballin de manera coordinada i continuada en el temps. Establint relacions de confiança, coneixement mutu i sumant les diferents experteses (MB, lín.733 i 948). - Treballar en relació amb entitats fomenta l'obertura dels centres educatius a l'entorn, alhora que permet introduir nous perfils educatius en l'educació formal (MB, lín.948).
Valoració del procés en clau d'entitats	• Pel que fa a entitats de cooperació i EpD: - Realitzar projectes d'ApS augmenta la visibilitat de les entitats en el seu entorn (MB, lín.753). - Implementar experiències d'ApS augmenta l'impacte de la tasca educativa de les entitats (MB, lín.766).
Reptes	• En relació als projectes d'ApS: - Elaboració d'un article referent al Servei Comunitari en el Decret d'Innovació Educativa. Fins aquest els centres que realitzaven projectes d'ApS rebien un reconeixement d'innovació educativa. A partir d'ara només es donarà aquest reconeixement si els projectes d'ApS compleixen els requisits recollits en l'article (MB, lín.414) - Fomentar el disseny i implementació de projectes d'ApS intercentres per tal de fomentar que l'alumnat de diferents centres pugui realitzar el mateix servei. D'aquesta manera s'espera fomentar el coneixement entre iguals i en conseqüència l'arrelament al territori (MB, lín. 152). - Buscar estratègies i afavorir la participació de l'alumnat en la detecció de necessitats socials i en conseqüències en el disseny i implementació dels projectes (MB, lín.334). - Afavorir l'augment del nombre d'experiències d'ApS en els centres educatius (MB, lín.334). - Voluntat d'incorporar el servei comunitari a l'etapa de primària (MB, lín.362). - Consolidar el treball de l'EpD en el currículum escolar per tal d'afavorir que el professorat treballi aquestes temàtiques, superant les accions puntuals i col·laborant amb entitats de cooperació (MB, lín.796). - Fomentar la introducció de noves metodologies a l'aula per a fomentar el desenvolupament de la competència d'aprendre a aprendre (MB, lín.804 i 813). - Crear un grup de treball format per docents, centres educatius i entitats d'EpD i cooperació amb dos objectius. En primer lloc, analitzar les possibles vinculacions entre les temàtiques pròpies de l'EpD i el currículum educatiu per introduir-les de manera formal (MB, lín.513). En segon lloc, detectar els materials educatius existents sobre EpD per tal d'ordenar-los i crear-ne de nous en cas que sigui necessari (MB, lín.540).

4. Conclusions i consideracions finals

En el present apartat es realitzarà una síntesi dels aspectes més rellevant que s'han pogut extreure de l'avaluació formativa, organitzant-los en tres apartats diferenciats. També s'aportaran algunes orientacions en relació a les línies de futur de l'impuls dels projectes d'ApS a les entitats d'EpD i cooperació i de l'Educació per la Justícia Global.

I. Educació per la Justícia Global

Aprofundir en la nova proposta conceptual apareix com a element clau en les diferents entrevistes realitzades en l'àmbit de l'Educació pel Desenvolupament i la cooperació. El terme Educació per la Justícia Global promou la concepció del món com a un sistema interconnectat perquè s'entén que les accions en àmbit local tenen conseqüències a nivell mundial. S'apel·la a la responsabilitat de l'individu en la denuncia i visibilització de les desigualtats socials, alhora que es promou la seva capacitat d'agència convidant-lo a incidir en el seu entorn per tal de transformar-lo.

Per tal de poder continuar treballant en aquesta línia es proposa:

- Afavorir que les entitats d'EpD i cooperació puguin aterrar les pròpies pràctiques en el marc de l'Educació per la Justícia Global. La realització d'accions ha de permetre que la discussió teòrica no paralitzi la pràctica de les entitats.

- Analitzar i sistematitzar les intervencions de les entitats ha de permetre sistematitzar, dotar de contingut i construir coneixement en relació a l'Educació per la Justícia Global. Així doncs, la conceptualització del terme es podrà fer a partir de les experiències reals dutes a terme.

- Crear espais que permetin explorar altres pràctiques de ciutadania, que poden ajudar a aterrar les intervencions en l'àmbit de l'Educació per la Justícia Global. S'entén que el concepte aglutina diferents metodologies i pràctiques, que cal detectar, concretar i definir.

- Mantenir els seminaris d'Educació per la Justícia Global com a espai d'intercanvi i reflexió entre les entitats ha de permetre realitzar les accions exposades anteriorment.

II. Aprenentatge servei

Tal com s'apuntava a l'informe anterior on es recollia la veu de les entitats d'EpD i cooperació, l'ApS possibilita que aquestes redimensionin el seu paper en àmbit educatiu aterrant les seves pràctiques d'EpD en àmbit local. Aquestes experiències permeten que centres i entitats treballin de manera més continuada en el temps, superant les accions de caràcter puntual i poc vinculades amb el currículum educatiu. Els projectes d'ApS necessiten del treball coordinat entre centres i entitats per tal de vincular els continguts propis de l'EpD amb el currículum, concretar les accions de servei i dinamitzar el projecte, entre altres accions. La col·laboració estreta i continuada permet apropar les cultures del centre i de l'entitat, fet que permet el reconeixement mutu i les relacions de confiança. Així doncs, augmenta l'impacte de les seves intervencions en relació als diferents agents que participen del projecte. Alhora que promou que les entitats es reconeguin i siguin reconegudes com a agents educatius de l'entorn, fent visible la seva funció educativa als centres i a la comunitat.
Aprofundir en la metodologia d'ApS i els seus elements hauria d'afavorir la consolidació de la pràctica educativa de les entitats en el territori i augmentar la qualitat de les seves intervencions. Per aquest motiu es proposa:

- Reflexionar i repensar les possibilitats de les tasques de servei afavoreix el disseny de projectes que vagin més enllà de la sensibilització, explorant les possibilitats dels eixos de formació, recerca, mobilització social i incidència política.

- Aprofundir en el dinamisme de la participació fa possible pensar en experiències on els participants desenvolupin la seva capacitat d'agència realitzant accions com la detecció de necessitats socials i/o el disseny del projecte, entre altres. A mida que augmenta la participació els infants i joves van assumint un rol cada cop més protagonista.

- Aprofundir en el dinamisme de l'avaluació en els projectes d'ApS permet introduir canvis i millores en els projectes per tal que s'adeqüin a la realitat dels centres educatius i de l'entorn. També possibilita treballar l'avaluació de forma transversal durant tota l'experiència dotant-la de sentit per als participants i consolidant el projecte en la dinàmica dels centres educatius.

- Treballar la sostenibilitat i la consolidació dels projectes és fonamental perquè les entitats puguin col·laborar amb altres centres educatius i/o realitzar altres intervencions educatives. Afavorir el desenvolupament de l'autonomia de l'equip docent vers l'experiència possibilitarà que el centre es faci seu el projecte. A més d'incorporar els continguts propis de l'EpD en el currículum educatiu.

- Donar continuïtat a la realització de projectes d'ApS afavoreix la creació de xarxes de col·laboració entre les entitats, els centres educatius i altres agents del territori. Possibilitar la creació d'aquests vincles relacionals permet que les entitats estableixin sinèrgies i dinàmiques de treball amb diferents actors, aportant la seva expertesa i visibilitzant la seva tasca en àmbit local.

III. Polítiques educatives a nivell de ciutat

La voluntat de les administracions és la de seguir impulsant els projectes d'ApS i donar continuïtat a la línia de l'Educació per la Justícia Global. Les entitats d'EpD i cooperació també mostren interès a seguir realitzant projectes d'ApS i incorporar-los en la seva tasca educativa, així com seguir aprofundint en les pràctiques i el concepte d'Educació per la Justícia Global[2].

Per tal de poder assolir els dos objectius es proposen les següents accions a tall d'orientació:

- Mantenir els recursos oferts per les diferents administracions. D'una banda, donar continuïtat als espais de formació, reflexió i intercanvi d'experiències que fan possible que les entitats comparteixin i construeixin coneixement. Es tracta d'espais com el Seminari d'ApS i el Seminari d'Educació per la Justícia Global. D'altra banda, mantenir la línia d'ajuts específics per a entitats que realitzen projectes d'ApS i/o intervencions educatives en el marc de l'Educació per la Justícia Global. Sense aquestes ajudes moltes entitats no tindrien la possibilitat de seguir consolidant el seu paper educatiu.

- Explorar les diferents possibilitats que ofereix la metodologia d'ApS afavorint la incorporació d'altres àmbits i etapes educatives. D'aquesta manera s'afavoreix la introducció de l'EpD en altres espais formatius, alhora que s'estableixen relacions de col·laboració amb nous agents del territori.

- Consolidar el procés d'impuls de l'ApS com a política educativa de ciutat, introduint-lo en el marc d'accions d'Educació per la Justícia Global. Tenint en compte que les administracions tan d'àmbit educatiu com de l'àmbit de l'EpD estan impulsant l'ApS com a metodologia educativa.

- Donar a conèixer i transversalitzar l'Educació per la Justícia Global a totes les àrees de l'Ajuntament de Barcelona i a altres administracions que també estan treballant en aquesta línia. Es busca que hi hagi una coherència de les estratègies d'acció dins de les mateixes administracions, a més d'afavorir la col·laboració amb les diferents administracions que estan treballant en aquesta línia.

[2] Aquesta informació queda recollida a l'informe anterior on es recull la veu de les entitats d'EpD i cooperació.

- Apropar i coordinar la tasca de les diferents administracions per tal d'alinear les accions i intervencions amb una mirada de ciutat. D'aquesta manera es fa possible sistematitzar les diferents accions proposades, facilitant la suma d'esforços i la visibilització de les mateixes als col·lectius directament interessats i a la ciutadania.